

לקט ידיעות – יוני 2018

מנהלת התכנית: אל"ם (מיל') עו"ד פנינה שרביט ברוך

רכזת התכנית: עו"ד ליאור צור

צוות המחקר: שיר בוקרה, עומרי גור אפטר, שירה האוזר,

אחינעם הראל, נועם מוריס וזהר שדמון

♦ פרסומים ועדכונים

♦ 60 מילים על...

♦ ידיעות מתוך ישראל

♦ ידיעות בינלאומיות שקשורות לישראל

♦ ידיעות בינלאומיות

פרסומים ועדכונים

תרחישים בזירה הישראלית—פלסטינית: האתגרים האסטרטגיים והמענים האפשריים
בחודש יוני פורסם במכון למחקרי ביטחון לאומי מזכר בנושא "תרחישים בזירה הישראלית-פלסטינית: האתגרים האסטרטגיים והמענים האפשריים", בעריכת אודי דקל וקובי מיכאל, המציג את תוצריו של מחקר שבוצע במטרה לבחון את האיומים והאתגרים הביטחוניים והאסטרטגיים הניצבים בפני ישראל ביחס לשורה של תרחישים אפשריים בזירת הסכסוך הישראלי-פלסטינית. התרחישים שנבחנו הם: המשך המצב המדיני-טריטוריאלי הקיים (ניהול סכסוך); שתי מדינות בהסדר; צעדי הפרדות מדיניים וטריטוריאליים בהסדרי מעבר או

עצמאיים; סיפוח- החלת החוק הישראלי בכל אזור C; מדינה אחת ללא שוויון זכויות לפלסטינים; ומדינה אחת עם זכויות מלאות לפלסטינים. מהמחקר עולה, בין היתר, כי כל התרחישים מתכנסים לשני מצבי סיום אפשריים: שתי מדינות או מדינה אחת. המשך המצב הקיים, וכן תרחישי הסיפוח, משמעותם סבירות גבוהה לגלישה למציאות של מדינה אחת- בלי הצהרת כוונות וללא בירור משמעויות (יוני, [INSS](#)).

60 מילים על...

חוקי היסוד

חוקי היסוד הם חוקים המכונים כך בכותרתם, והאמורים לכלול בתוכם את הערכים והיסודות הבסיסיים של המדינה, כגון מבנה המשטר ורשויות השלטון והבטחת זכויות האדם. הם בעלי עליונות כך שחוק רגיל שסותר אותם עלול להיפסל. שינויים ייעשה רק ע"י חוק יסוד, ולגבי חוקי יסוד מסוימים "משוריינים" דרוש גם רוב של 61 ח"כים לפחות. לצורך אימוץ חוק יסוד די ברוב רגיל בכנסת.

ידיעות מתוך ישראל

פסיקה

משפט זוטא במסגרת משפטם של הנאשמים בהצתה בכפר דומא- קבילות ההודאות שנגבו מהנאשמים

ב-19 ביוני פסק בית המשפט המחוזי בעניין קבילות ההודאות הנאשמים בתכנון וביצוע הפיגוע בכפר דומא, בו נשרפו בני משפחת דוואבשה. בית המשפט קבע כי האמצעים המיוחדים שננקטו ב-"חקירות הצורך" של הנאשמים על ידי השב"כ פגעו פגיעה חמורה בזכויות היסוד שלהם לשמירה על שלמות הגוף והנפש ולכבוד. לכן כל ההודאות שנגבו בחקירות הללו פסולות, אף מבלי לבחון את השפעת האמצעים המיוחדים בפועל על חופשיות הרצון של הנאשמים, אף שגם השפעה זו הוכחה מעבר לדרוש. לצד זאת, בית המשפט קבע כי אין כלל לפיו כל הודאה עוקבת שנמסרה (שלא במסגרת "חקירת צורך"), לאחר הודאה שנגבתה אגב הפעלת אמצעים אלימים, היא בהכרח פסולה. בעניין הנאשם הראשון- נקבע כי אחת ההודאות אינה קבילה כראיה שכן המדינה לא הוכיחה כי היא ניתנה באופן חופשי ומרצון. לגבי הודאות עוקבות נוספות, נקבע שניתנו מרצון החופשי, וכן שמניעת המפגש עם עורך דין, שנעשתה כדין ומשיקולים סיכוליים כנים, ואי מתן אזהרה בכל חקירה, אינם מגיעים כדי פגיעה מהותית בזכות הנאשם להליך הוגן באופן המצדיק פסילת ההודאות. בעניין הנאשם השני- נקבע כי בניגוד לנאשם הראשון, האינטנסיביות ופרק הזמן הקצר בין חקירות הצורך לחקירות העוקבות לא מאפשרים לנתק בין ההודאות העוקבות לבין חקירות הצורך שקדמו להן, ולא ניתן לשלול כי הודאות אלה ניתנו שלא מרצון החופשי של הנאשם, אלא בניסיון למנוע את חזרתו לחקירת צורך. על כן, הן אינן קבילות כראיה (19 ביוני, [תפ"ח \(מרכז\) 932-01-16 מדינת ישראל נ' בן אוליאל](#)).

בג"ץ דחה עתירה לגבי חברותם של נציגי קק"ל במועצת מקרקעי ישראל
ב-19 ביוני דחה בג"ץ עתירה שביקשה לבטל את סעיף 4א(א) לחוק רשות מקרקעי ישראל, אשר
קובע את הרכב חבריה של מועצת מקרקעי ישראל, האחראית לקביעת מדיניות רשות מקרקעי
ישראל (להלן- הרשות). לפי הסעיף, ששה מתוך 14 חברי המועצה יהיו נציגי קרן קיימת לישראל
(גוף האמון על האינטרסים של העם היהודי בלבד). בית המשפט דחה את הטענה כי עצם קיומה
של נציגות נכבדה מקרב קק"ל במועצה, ללא קשר לטיב החלטותיה, פוגע בשוויון בכך שהוא
מהווה אפליה כנגד האוכלוסייה הערבית בישראל. בית המשפט התייחס לנסיבות לפיהן
המקרקעין שבעלות קק"ל- גוף פרטי במקורו, הועברו לניהול המדינה (באמצעות הרשות),
ומשכך נקבע מתן נציגות לקק"ל במועצת מקרקעי ישראל, כחלק מעסקת חבילה בין המדינה
לקק"ל. לדברי בית המשפט, ניהול ציבורי של אדמות קק"ל, מבלי לתת לה מעורבות בניהול הזה,
אינו סביר. בנוסף, הבהיר בית המשפט כי מועצת מקרקעי ישראל, לרבות נציגי קק"ל בה, מחויבת
בהחלטותיה לעקרון השוויון (19 ביוני, בג"ץ 6411/16 הוועד הארצי לראשי הרשויות המקומיות
הערביות נ' כנסת ישראל).

בג"ץ אישר הריסת דירתו של מפגע שביצע פיגוע דריסה שהביא למותם של שני חיילים
ב-7 ביוני דחה בג"ץ עתירה כנגד צו הריסה שהוצא מכוח תקנה 119 לתקנות ההגנה (שעת
חירום), 1945, ביחס לדירתו של מפגע שהודה בביצוע פיגוע דריסה בסמוך ליישוב מבוא דותן
שהביא למותם של שני חיילים במרץ 2018. המפגע התגורר בדירה בכפר ברטעה ביחד עם אחיו,
אחותו ובתה הקטינה. בית המשפט לא מצא מקום להידרש לטענות העקרוניות בדבר חוקיות
השימוש בתקנה 119, שכן ההלכה הפסוקה והמחייבת הכירה באפשרות להרוס בתים שבהם
התגוררו מבצעי פיגועי טרור קשים כאמצעי הרתעתי, בכפוף לעקרונות המשפט הציבורי. בית
המשפט הבהיר כי העדר מודעות של קרובי המפגע אינו מונע כשלעצמו את הפעלת הסמכות לפי
תקנה 119, אך עשוי להשפיע על היקף הצו. בעניין הנדון, ההריסה מכוונת רק לדירה שבה התגורר
המפגע. כמו כן, היא תתבצע באופן ידני, תוך מזעור הסיכוי לפגיעה בדירות האחרות בבניין
ובתשתיות הבניין. על כן, לא מצא בית המשפט עילה להתערבותו (7 ביוני, בג"ץ 4177/18 קבהא נ'
המפקד הצבאי לאזור הגדה המערבית).

בית המשפט המחוזי דחה את בקשת שר הפנים לשלול אזרחות מאזרח ישראלי, ממשפחה שעברה
איחוד משפחות, שביצע פיגוע

ב-17 ביוני דחה בית המשפט המחוזי את בקשת שר הפנים לשלול את אזרחותו של אזרח
ישראלי אשר ביצע פיגוע טרור בתל אביב בשנת 2012, שהביא לפציעת 24 אנשים. האזרח שויד
לקבוצה שמכנה השב"כ "דור ב'", שכן הוא בן להורים שעברו הליך איחוד משפחות, שאחד מהם
ממוצא פלסטיני (אביו). בית המשפט קבע כי שלילת אזרחות היא פגיעה קשה שהשימוש בה צריך
להישמר למקרים חריגים, והמקרה הנדון, על אף חומרתו, אינו נופל בגדר מקרים אלה, בין היתר
בשל נסיבות ביצוע הפיגוע ונסיבותיו האישיות של האזרח, שביצע את הפיגוע יום לאחר שמלאו לו
18. בנוסף, על אף פיגועים רבים לאורך השנים, שחלקם חמורים יותר, נמנעו שרי הפנים מנקיטת
הליכים לביטול אזרחות ולא נומק מדוע הוחלט דווקא במקרה זה לשנות את המדיניות. כמו כן,

נקבע כי השימוש בשלילת אזרחות ככלי הרתעתי אינו מידתי ואילו ההליך הפלילי והעונש הכבד שהוטל על האזרח- 25 שנות מאסר, מגשים את תכלית ההרתעה. עוד הוטל ספק בכך שחוות הדעת של השב"כ מלמדת על סכנה מוגברת מבני "דור ב'". לבסוף, הדגיש בית המשפט כי הענקת רישיון ישיבה ארעי לאזרח, כתחליף לאזרחותו היחידה, אשר חידושו מידיי שנה מותנה בשיקולי שר הפנים, אינה מגנה על המשיב מהאפשרות שייוותר חסר אזרחות- מה שיפגע מהותית בזכות היסודית לאזרחות (17 ביוני, [ענמ"א \(מרכז\) 39716-12-15 שר הפנים נ' מחמד מפארגה \(אסיר\)](#)).

בית הדין הארצי לעבודה דחה ערעור של תושבי שכונת הדואר הכלואים מזרחית לירושלים בשל גדר ההפרדה, לגבי הגדרתם כתושבי ישראל לצורך הביטוח הלאומי

ב-25 ביוני קבע בית הדין הארצי לעבודה כי אין להכיר בתושבי שכונת הדואר (דחיית אלבריד), המתגוררים בצד המערבי (הישראלי) של גדר ההפרדה אך מחוץ לירושלים, כתושבים לצורך הכרה בזכויות מהביטוח הלאומי. בית הדין הבהיר כי מגורי התושבים הנדונים אינם בשטחי מדינת ישראל ועל כן, על אף הטענות כי מקום העבודה ומקום לימודי הילדים הוא בירושלים וכי מתקבלים שירותים מעיריית ירושלים, אין די בזיקות אלה כדי להקים זכאות להיחשב כתושב ישראל. בית הדין אבחן בין תושבים אלה, אשר עברו להתגורר בשכונת הדואר לאחר מועד קביעת תוואי גדר ההפרדה, לבין מי שהיו תושבי השכונה במועד זה, קרי שמציאות הגדר נכפתה עליהם, אשר הוכרו כזכאים לזכויות כתושבי ישראל לפי הנחיות היועץ המשפטי לממשלה. בית הדין קבע כי הבחנה זו היא הבחנה רלוונטית ומותרת. כמו כן, הוסיף כי על אף המורכבות בשכונת הדואר, מתאפשר לתושביה לנוע בחופשיות ולקבל שירותי בריאות ושירותים מוניציפליים (25 ביוני, [עב"ל \(ארצי\) 39020-11-13 גאסר עטאללה נ' המוסד לביטוח לאומי](#)).

עדכונים נוספים

החלטת נשיאות הכנסת לפסול מהנחה על שולחן הכנסת את הצעת חוק יסוד: מדינת כל אזרחיה ב-4 ביוני החליטה נשיאות הכנסת, בצעד חריג, שלא לאשר להנחה על שולחן הכנסת את הצעת חוק יסוד: מדינת כל אזרחיה, של חברי סיעת בל"ד. זאת, בהסתמך על חוות הדעת של יועמ"ש הכנסת, לפיה ההצעה מבקשת לשלול את קיומה של מדינת ישראל כמדינתו של העם היהודי ועל כן מוסמכת נשיאות הכנסת למנוע את הנחתה לפי תקנון הכנסת. יועמ"ש הכנסת הדגיש, לצד זאת, כי אין באמור כדי לשנות את הגישה הנוהגת בנשיאות הכנסת בדבר הזהירות והריסון הרב הנדרשים בעניין מניעת הנחת הצעות חוק על שולחן הכנסת (4 ביוני, [כנסת ישראל](#)).

ביטול היטל עובד זר למעסיקים של פלסטינים החיים בישראל במסגרת הליך איחוד משפחות ב-27 במאי, בתגובה לעתירת המוקד להגנת הפרט, [הודיעה](#) המדינה כי היא מבטלת את היטל העובד הזר שנאלצו לשלם מעסיקים של פלסטינים החיים בישראל במסגרת הליך לאיחוד משפחות. מדובר בכ-10,000 פלסטינים המתגוררים בישראל מתוקף היתרים זמניים ואינם יכולים לקבל מעמד תושבות בישראל (החסום בפני מי שמוגדר כתושב יהודה ושומרון או עזה). על כן, הם הוגדרו כ-"עובדים זרים". בנוסף לפטירת מעסיקי העובדים האמורים מתשלום היטל עובד זר (בגובה 20% משכרו של העובד), הודיעה המדינה כי עובדים אלה יהיו זכאים מעתה לנקודות

זיכוי במס הכנסה בדומה לתושבי ישראל, לפי ההוראות הכלליות של פקודת מס הכנסה. לטענת המוקד להגנת הפרט, ביטול סיווגם של פלסטינים המתגוררים בישראל ובירושלים המזרחית מזה שנים כ-"עובדים זרים", תוביל לשיפור ניכר בתנאי העסקתם ותפתח את שוק העבודה המקומי בישראל בפניהם. לצד זאת, הארגון דורש כי המדיניות החדשה תעוגן בנוהל או בחקיקה ברורים (3 ביוני, [המוקד להגנת הפרט](#)).

הפרקליטות חזרה מכתב אישום נגד חיילים שירו בנער פלסטיני

ב-5 ביוני חזרה בה הפרקליטות מכתב אישום שהגיש נגד שני חיילים שירו למוות בנער פלסטיני בן 16 ליד הכפר בודרוס ב-2013. לפי כתב האישום, במהלך מארב זיהו החיילים קבוצת צעירים פלסטינים שהתקרב לגדר ההפרדה, ובהם הנער סמיר עודד, שחצה פרצה בגדר הראשונה מבין שתי גדרות המרכיבות את גדר ההפרדה. כשהחיילים נחשפו החל הנער לברוח חזרה לכפר והתפתח מרדף, במהלכו ירו השניים לעברו. הנער נפגע מהירי בעורפו ונהרג. כתב האישום הוגש בגין "מעשה פזיזות ורשלנות" ולא בגין עבירה חמורה יותר, שכן החקירה שנערכה לא הבהירה מי מהחיילים הרג את הנער. הסניגורים של החיילים טענו, בין היתר, לאכיפה בררנית נגד החיילים, כיוון שחיילים שביצעו דברים דומים אינם מואשמים. מהפרקליטות נמסר כי במהלך ניהול המשפט השתנתה המסכת הראייתית ובית המשפט אף הביע דעתו כי לאור זאת קיימים קשיים ראייתיים משמעותיים בתיק. הפרקליטות בחנה את המצב הראייתי ומצאה כי לא קיים עוד סיכוי סביר להרשעה ולכן חזרה בה מכתב האישום (4 ביוני, [הארץ](#); 4 ביוני, [הארץ](#); 5 ביוני, [וואלה חדשות](#)).

ידיעות בינלאומיות שקשורות לישראל

דיווח שישי של שליח האו"ם למזרח התיכון, ניקולאי מלדנוב, למועצת הביטחון על יישום החלטה 2334

ב-19 ביוני העביר שליח האו"ם למזרח התיכון, ניקולאי מלדנוב, [דיווח](#) שישי למועצת הביטחון בנושא יישום החלטה 2334, המתייחס לתקופה שבין 26 במרץ ל-12 ביוני 2018, וכן [דוח](#) כתוב בנושא. בין היתר, מלדנוב ציין כי לא נעשו כל צעדים להפסקת פעולות ההתנחלות בשטחים הכבושים, כולל מזרח ירושלים, כפי שנדרש בהחלטה 2334 וכי קודמו תכניות לבניית כ-3500 יחידות דיור בגדה המערבית, ששליש מתוכן בהתנחלויות המצויות בעומק הגדה המערבית. עוד ציין כי חלה עלייה בהריסות בתים של פלסטינים בשטח C ביחס לתקופות דיווח קודמות, ובפרט התייחס לאישור שנתן בג"ץ להריסת הכפר חאן אל-אחמר, בציינו כי פעולות כאלה יכולות להוות הפרה חמורה של המשפט הבינלאומי ההומניטרי. מלדנוב המשיך ותיאר את התקופה כמאופיינת ברמת אלימות גבוהה, כולל ירי טילים מעזה, והרג מפגנים פלסטינים, לרבות ילדים, עיתונאים וחברים בצוותי רפואה. הוא ציין כי תחת הכסות של ההפגנות, החמאס, הג'יהאד האיסלאמי וחמושים נוספים נקטו בפעולות אלימות, כולל מאות שהתקרב לגדר במטרה לפרוץ אותה, זרקו אבנים ופצצות תבערה על כוחות ישראלים והניחו מטענים מאולתרים. מלדנוב הדגיש כי לישראל

יש חובה להגן על אזרחיה, אך עליה להפגין ריסון מקסימלי בשימוש באש חיה ולהשתמש בכוח קטלני כמוצא אחרון בלבד (19 ביוני, [UN](#)).

פרישת ארה"ב ממועצת זכויות האדם של האו"ם בשל העוינות שלה כלפי ישראל ב-19 ביוני הכריזה ארה"ב על פרישתה ממועצת זכויות האדם של האו"ם, במחאה על יחס המועצה לישראל וביקורתה התכופה על פעולות ישראל כלפי הפלסטינים. שגרירת ארה"ב לאו"ם, ניקי היילי, הסבירה בהצהרתה כי על אף קריאתה של ארה"ב לרפורמה במועצה, ממשיכות לכהן בה ולהיבחר אליה מדינות המפרות זכויות אדם. כך, המשטרים האכזריים ביותר בעולם ממשיכים לחמוק מביקורת והמועצה ממשיכה להתמקד במדינות עם נתונים חיוביים ביחס לשמירה על זכויות אדם, בניסיון להסית את תשומת הלב מהמעוולים היושבים בתוכה. לדבריה המועצה, בצורתה הנוכחית, פוגעת בהגנה על זכויות האדם. השגרירה הוסיפה כי ההתמקדות הבלתי פרופורציונלית בישראל והעוינות הבלתי פוסקת כלפיה מוכיחות שהמועצה מונעת על ידי הטיה פוליטית, ולא על ידי דאגה לזכויות אדם. היא ציינה את חמש ההחלטות שקיבלה המועצה נגד ישראל השנה (כמו בשנים קודמות) - מספר העולה על מספר ההחלטות שקיבלה המועצה נגד צפון קוריאה, איראן וסוריה יחדיו (19 ביוני, [US DOS](#); 19 ביוני, [NY Times](#)).

נאום שר החוץ הבריטי במועצת זכויות האדם של האו"ם והתייחסותו ליחס לישראל ב-18 ביוני, במהלך [נאום](#) במועצת זכויות האדם, שר החוץ הבריטי, בוריס ג'ונסון, העביר ביקורת על סעיף האג'נדה הקבוע של המועצה המוקדש לדיון בישראל ובשטחים הפלסטיניים הכבושים (סעיף 7). לטענת השר, מדובר בסעיף לא פרופורציונלי אשר מזיק למטרת השלום. הוא הודיע כי בכוונת בריטניה החל משנת 2019 להצביע באופן אוטומטי נגד כל ההחלטות שיועלו תחת סעיף זה. לצד זאת, הדגיש השר כי בריטניה אינה עיוורת לערך של המועצה, לרבות בהיבט של הסכסוך הישראלי-פלסטיני, ורואה בה כחלק מהמערכת הבינלאומית עליה היא שואפת להגן (18 ביוני).

ידיעות בינלאומיות

דיני מלחמה

עמדת משרד המשפטים האמריקאי בדבר חוקיות התקיפה בסוריה ב-31 במאי עוזר היועץ המשפטי האמריקאי, סטיבן אנגל, [פרסם](#) את עמדת משרד המשפטים לפיה התקיפות האוויריות של ממשל ארה"ב בסוריה, בתגובה למתקפה בנשק כימי, היו חוקיות. העמדה גורסת כי הנשיא טראמפ הורה על התקיפות באופן חוקי, בהתבסס על שני פרמטרים: ראשית, הנשיא קבע באופן סביר כי שימוש בכוח ישרת אינטרסים לאומיים חשובים ובהם קידום יציבות אזורית, מניעת החרפת אסון הומניטארי, והרתעה מפני שימוש בנשק כימי; שנית, אופיין, היקפן ומשכן של פעולות הלחימה היו מוגבלים, בין היתר בכך שלא כללו הצבה של

חיילים אמריקאים בשטח סוריה ובמיקודן בשלוש מטרות ספציפיות הקשורות לנשק כימי בלבד, כך שהן לא היו צפויות לעלות לכדי "מלחמה" במשמעותה החוקתית. לפיכך, לא נדרש אישור הקונגרס לתקיפות. **סטיב ולדק** מדגיש מספר היבטים בעמדת היועץ. בין היתר, הוא מציין שהעמדה שותקת ביחס לשאלת קיומה של הסמכה חקיקתית לשימוש בכוח במקרה זה וכן כי העמדה מתעלמת כמעט לחלוטין מהמשפט הבינלאומי (1 ביוני, [Just Security](#)).

דוח משרד ההגנה האמריקאי על פגיעה באזרחים במבצעים צבאיים בשנת 2017
ב-1 ביוני הגיש **משרד ההגנה האמריקאי לקונגרס דוח על אזרחים שנפגעו במסגרת מבצעים צבאיים אמריקאים במהלך שנת 2017**. הדוח מספק מידע ביחס לחמש זירות: המבצע הצבאי בעיראק וסוריה; המבצע הצבאי באפגניסטן, לרבות תמיכה בכוחות נאט"ו; הפעולות הצבאיות בתימן נגד אל-קאעידה ודאע"ש; הפעולות הצבאיות בסומליה נגד דאע"ש וא-שבאב; והפעולות הצבאיות בלוב נגד דאע"ש. על פי הדוח, ההערכה היא שבשלושת הזירות הראשונות יחד במהלך 2017 נהרגו כ-499 אזרחים ונפצעו כ-169. צוין גם כי אין למשרד מידע מהימן בדבר פגיעה באזרחים בשתי הזירות האחרות. הדוח מפרט את הפעולות שנקטו על ידי ארה"ב בכל זירה, וכולל גם תיאור מפורט של הליך ההערכה של נתוני פגיעה באזרחים על ידי המשרד והצעדים שנקטים למזעור נזק לאזרחים כתוצאה ממבצעים צבאיים. **מהנטי, חוסיין ומורהד** ניתחו את הדוח. הם מעירים כי על דוחות עתידיים לכלול מידע מפורט יותר: לגבי אי התאמות בין דיווחים עצמאיים על אזרחים הרוגים לבין ההערכות של משרד ההגנה; לגבי מקרי מוות של לוחמים (כדי שיתאפשר להבין כיצד ארה"ב מגדירה 'לוחם', ומתוך כך גם 'אזרח'); ולגבי חקירות שבוצעו ותוצאותיהן. הכותבים גם מציעים הצעות לשיפור בנושא חקירה ודיווח על פגיעה באזרחים (13 ביוני, [Just Security](#)).

משפט בינלאומי פלילי

ערכאת הערעורים של בית הדין הפלילי הבינלאומי זיכתה את ז'אן-פייר במבה גומבו, לאחר שהורשע על ידי ערכאת המשפט, מביצוע פשעי מלחמה ופשעים נגד האנושות
ב-8 ביוני **זיכתה ערכאת הערעורים של בית הדין הפלילי הבינלאומי את ז'אן-פייר במבה גומבו מביצוע פשעי מלחמה ופשעים נגד האנושות**. במבה הורשע בפשעים אלה על ידי ערכאת המשפט בגין אחריותו כמפקד בעל שליטה אפקטיבית על חיילי "התנועה לשחרור קונגו" (MLC), לפשעי רצח, אונס וביזה שביצעו החיילים ברפובליקה המרכז אפריקאית בין אוקטובר 2002 למרץ 2003. ערכאת הערעור מצאה כי ערכאת המשפט טעתה בשני עניינים מרכזיים: הרשעת במבה במעשים שלא נכללו באישומים שאושרו נגדו, ואופן הערכת השאלה האם במבה נקט בכל האמצעים הדרושים והסבירים כדי למנוע את ביצוע הפשעים על ידי פקודיו, לדכאם או להעניש בגינם, בהתחשב בכך שהיה מפקד המרוחק מהזירה שבארץ זרה וכי, לטענתו, פנה לרשויות ברפובליקה המרכז אפריקאית בעניין הפשעים (8 ביוני, [ICC](#); 8 ביוני, **תקציר פסק הדין**). **בהצהרה שפרסמה תובעת בית הדין בתגובה לזיכוי במבה**, הביעה דאגתה מן הסטייה שיש בהחלטה זו מהסטנדרט המקובל להתערבות בממצאים עובדתיים של ערכאת המשפט וכן מהפרקטיקה המקובלת בדבר

הפירוט הנדרש לצורך הבאת אישומים בתיקים של עוולות נרחבות והמוניות, שתקשה מעתה על העמדה לדין בתיקים כאלה, בפרט של מפקדים המרוחקים מההתרחשות. היא אף ציינה את העובדה שהרשעתו של במבה התקבלה בערכאת המשפט פה אחד, בעוד שבערכאת הערעור שניים משופטי ההרכב החזיקו בדעת מיעוט שהתנגדה לזיכוי ואחד משופטי דעת הרוב אף העדיף לקיים משפט חדש על פני זיכוי (13 ביוני). **אלכס וויטינג** מבקר את פסק הדין על שינוי הכללים, הן לגבי שלב אישור האישומים הקודם למשפט והן לגבי שלב הערעור, בכך שהשינוי מצמצם את כוחו של שלב המשפט, שבו מוצגות הראיות במלואן, באופן שעלול להביא לתוצאות פחות צודקות (14 ביוני, [Just Security](#)). לניתוחים נוספים ראו: **ג'ניפר טראהן**, המבקרת את סטנדרט ההתערבות שהפעילה ערכאת הערעורים בממצאי ערכאת המשפט (25 ביוני, [Opinio Juris](#)); **אלכסנדר היינץ**, המציג טיעונים התומכים בפסיקת ערכאת הערעורים (18 ביוני, [Opinio Juris](#)); **ומיילס ג'קסון**, המתמקד בסוגיית המניע של המפקד בנקיטתו אמצעים למניעת פשעים או ענישתם והשפעתו, ששיחקה תפקיד מרכזי בהחלטת הזיכוי (15 ביוני, [EJIL:Talk](#)).

בתיק נפרד, הורשע במבה על ידי בית הדין בשיבוש הליכי משפט בהקשר לתיק העיקרי. לאחר זיכוי בתיק העיקרי, ב-12 ביוני הורה **בית הדין על שחרורו הזמני בתנאים של במבה**, עד לדיון בדבר גזר דינו בתיק הנפרד. זאת, בין היתר משום שבמבה ריצה עד כה מעל 80% מהעונש המקסימלי בתיק זה (12 ביוני, [ICC](#)).

זכויות אדם

בית משפט בדנמרק קבע כי על הממשלה הדנית לפצות אזרחים עיראקים שהיו עצורים בעיראק ב-2004 בעקבות מבצע בו השתתפו כוחות דניים

ב-15 ביוני קבע בית משפט בדנמרק כי על הממשלה לפצות אזרחים עיראקים בגין טיפול לא הולם שחוו במהלך מעצרים בעיראק, במסגרת מבצע משותף של בריטניה, עיראק ודנמרק כנגד המורדים בעיראק בנובמבר 2004. במהלך המבצע, מעל 30 מורדים עיראקיים נעצרו והוחזקו במתקנים עיראקיים. בית המשפט הדני לא חלק על טענת 18 מהתובעים כי הם חוו יחס לא אנושי ועינויים במהלך מעצרים, אך הוא לא מצא די ראיות לכך שהכוחות הדניים עצמם נקטו ביחס כאמור כלפי העצורים. על אף זאת, בית המשפט הדני קבע כי הרשויות הדניות המעורבות היו צריכות לדעת שקיימת סכנה אמיתית לכך שעצורים במבצע יחשפו ליחס לא אנושי במשמורת העיראקית (לא נקבע כך לגבי עינויים). כמו כן, קבע כי התרומה הדנית למבצע הייתה משמעותית והכוחות העיראקיים כנראה לא היו ממשיכים במבצע לולא העזרה מהצבא הדני. על כן, נפסק כי התובעים העיראקיים זכאים לפיצויים. הוגש ערעור על הפסיקה לבית המשפט העליון הדני (22 ביוני, [Just Security](#)).

קטאר פתחה בהליכים בבית הדין הבינלאומי לצדק נגד איחוד האמירויות הערביות בגין הפרת האמנה לביעור האפליה הגזעית

ב-11 ביוני **פתחה קטאר בהליכים בבית הדין הבינלאומי לצדק (ICJ) נגד איחוד האמירויות הערביות בטענה להפרה חמורה של האמנה לביעור האפליה הגזעית**. המהלך הוא על רקע אימוצן של סנקציות חמורות נגד קטאר על ידי סעודיה, איחוד האמירויות, בחריין ומצרים בשנה שעברה. מבין אלו, איחוד האמירויות היא היחידה שלא סייגה את סמכות בית הדין במקרה של סכסוכים הנוגעים ליישום האמנה בעת שאשררה אמנה זו. בפנייתה לבית הדין, קטאר טוענת כי גירושם של אזרחים קטאריים מאיחוד האמירויות הוביל להפרות של זכויות אדם כגון חופש הדעה והביטוי, בריאות, חינוך, קניין ועוד, אך ורק על בסיס אזרחותם, בניגוד לאמנה. קטאר גם מציינת את האמברגו על כניסה ויציאה משטחה האווירי, הקרקעי והימי של המדינה כאמצעי מפלה, וטוענת להסתה לביטויי שנאה וגזענות על ידי איחוד האמירויות ולהעדר סעד משפטי כנגד הפלייה גזעית נגד קטארים, בניגוד לאמנה. **אלכסנדרה הופר** מסבירה על פנייתה של קטאר לבית הדין, משווה אותה להליכים דומים שנקטו אוקראינה וגאורגיה כנגד רוסיה תחת האמנה ודנה בסוגיה של שימוש בהליכים מכוח אמנה זו ואמנות דומות לליבון נושאים הנוגעים למעשה לסכסוכים בין מדינות רחבים יותר, אשר לגביהם אין ערכאה רלבנטית (22 ביוני, [EJIL:Talk](#)).

התפתחויות מדיניות

הצהרה משותפת של טראמפ וקים ג'ונג און לאחר מפגש הפסגה בסינגפור

ב-12 ביוני **קיימו לראשונה נשיא ארה"ב דונלד טראמפ ושליט צפון קוריאה קים ג'ונג און מפגש ביניהם, בסינגפור וכן פרסמו הצהרה משותפת בדבר המפגש**. לפי ההצהרה, הנשיא טראמפ התחייב לספק ערבויות ביטחוניות לצפון קוריאה והשליט קים ג'ונג און אשרר את מחויבותו להשלים את ההתפרקות מגרעין. ההצהרה כללה ארבע נקודות שעניינן מחויבות שתי המדינות לייסוד יחסים ביניהן, נקיטה במאמצים משותפים לבניית משטר של שלום יציב בחצי האי הקוריאני, התחייבות צפון קוריאה לעבוד לקראת התפרקות מוחלטת מגרעין והתחייבות שתי המדינות להחזיר גופותיהם ושרידיהם של שבויי מלחמה ונעדרים, כולל החזרה מיידית של אלו שכבר זוהו. המנהיגים התחייבו ליישם את האמור בהצהרה וכן להמשיך במשא ומתן (12 ביוני, [The White House](#)).

שינוי שם מקדוניה בכדי לפתור סכסוך ארוך עם יוון

ב-12 ביוני הודיעו מקדוניה ויוון כי מקדוניה הסכימה לשנות את שמה ל"רפובליקה של צפון מקדוניה" על מנת לפתור סכסוך ארוך שנים עם יוון, ובתמורה יוון התחייבה לוותר על התנגדותה לצירוף מקדוניה לאיחוד האירופי ולנאט"ו. הסכסוך נובע מכך שיוון ראתה בשימוש בשם מקדוניה כמרמז על שאיפות טריטוריאליות ביחס לאזור בצפון יוון בעל שם זהה. ההסכם הוא תוצאה של משא ומתן רב שנים בין שתי המדינות בתיווך האו"ם. על פי ההסכם, השם החדש, אשר יוצר הבחנה ברורה בין המחוז היווני לבין מקדוניה השכנה, ישמש את מקדוניה הן בתוך

המדינה והן באופן בינלאומי וכן היא תשנה את חוקתה בהתאם. ראש ממשלת יוון הוסיף כי ההסכם גם קובע שמקדוניה לא תוכל לטעון לכל קשר לציוויליזציה היוונית הקדומה של מקדוניה. לצד זאת, ההסכם עדיין לא חסין מביטול שכן הוא צריך להיות מאושר במשאל עם במקדוניה ועל ידי הפרלמנטים של שתי המדינות (12 ביוני, [NY Times](#)). **אנה ונטוראטו** כותבת על הרקע ההיסטורי של הסכסוך בין המדינות וכן על הנקודות העיקריות בהסכם שהושג, הנוגעות בנושאים כגון לאומיות ושפה, סמלים, היחס להיסטוריה, חינוך וספרי הלימוד ויישוב סכסוכים (18 ביוני, [EJIL:Talk](#)).

חקיקה נרחבת בתחום הביטחון הלאומי באוסטרליה

ב-28 ביוני **אישרה אוסטרליה חקיקה נרחבת בתחום הביטחון הלאומי, שנועדה להתמודד עם פרקטיקות עכשוויות של ריגול והתערבות זדונית זרה**. החקיקה מוסיפה 38 עבירות פליליות חדשות ומרחיבה הגדרות בעבירות קיימות כגון עבירת הריגול. בין היתר, החקיקה אוסרת על התערבות זרה בפוליטיקה, מקשיחה את הענישה על הדלפת מידע מסווג ומגדירה פגיעה ביחסים הכלכליים של אוסטרליה עם מדינה אחרת כעבירה פלילית (28 ביוני, [NY Times](#)).

ענייני הגירה

בית המשפט העליון בארה"ב ביטל את צו המניעה שהוצא נגד הצו של הנשיא טראמפ האוסר על כניסת אזרחי מספר מדינות מוסלמיות לארה"ב

ב-26 ביוני **ביטל בית המשפט העליון בארה"ב, ברוב של חמישה שופטים כנגד ארבעה, את צו המניעה המקדמי שהוצא נגד הצו של הנשיא טראמפ בסוגיית איסור כניסת מהגרים ממספר מדינות מוסלמיות אל שטחי ארה"ב**. בכך, הפך בית המשפט העליון את פסיקת הערכאות הנמוכות, שאישרו הוצאתו של צו מניעה מקדמי שאסר על יישום האיסור שהוציא הנשיא עד להכרעה סופית בתביעה שהוגשה נגד האיסור. בית המשפט העליון קבע כי האיסור במתכונתו העדכנית (שהוא הגרסה השלישית, לאחר ששני הצווים הקודמים נתקלו בקשיים משפטיים משמעותיים) אינו חורג מסמכות הנשיא תחת חוק ההגירה והאזרחות האמריקאי וכי הוא אינו מפר את הפסקה העוסקת בניטרליות דתית בתיקון הראשון של חוקת ארה"ב. על כן, נקבע שהתובעים לא הראו שיש סיכוי סביר שיזכו בתביעה, על בסיס הטענות המהותיות לגופה, כלומר לא עמדו בסטנדרט הדרוש להוצאת צו מניעה מקדמי כנגד האיסור. חלק משופטי דעת המיעוט גרסו כי המתבונן הסביר יכול להסיק שהאיסור הוצא משיקולים אנטי-מוסלמיים (26 ביוני, [Lawfare](#)).

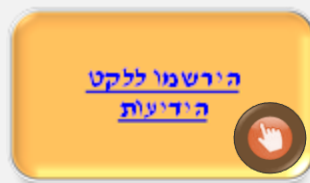
מדיניות טראמפ כלפי מהגרים והפרדת הילדים מהוריהם בראי המשפט הבינלאומי

ב-20 ביוני, **בעקבות ההתנגדות שעוררה מדיניות האכיפה הפלילית של ממשל טראמפ כנגד מהגרים, לרבות מבקשי מקלט, ובפרט היבט הפרדה של ילדים ממשפחתם וכליאתם, הוציא הנשיא טראמפ צו המסדיר את מדיניות ההגירה, ובאופן ספציפי יותר את נושא הפרדת המשפחות**. על פי הצו, משפחות שנכנסו לארה"ב באופן לא חוקי יילקחו למשמורת המדינה, אך

ככלל לא יופרדו ויועברו למתקנים המתאימים למשפחות, בהמתנה להליכים המשפטיים. כמו כן, הצו דורש את הצבת התיקים הנוגעים למשפחות עצורות בראש סדר העדיפויות של המערכת המשפטית. **מג סאטרת'ווייט ורבקה רידל** טוענות כי המדיניות, גם לפי הצו החדש, אינה חוקית על פי הדין הבינלאומי המחייב את ארה"ב: ראשית, אמנת הפליטים אוסרת להתייחס אל מבקשי מקלט כאל פושעים. ארה"ב אינה מאפשרת למבקשי מקלט להציג את בקשותיהם למקלט באופן סביר, ואף מפעילה לחץ לוותר על זכותם לבקש מקלט באמצעות איום במעצר וכלים נוספים; שנית, כליאתם של ילדים, גם עם הוריהם, עשויה לגרום לפגיעה קשה בילדים. האמנה לזכויות הילד מאפשרת את כליאתם רק כמוצא אחרון ולזמן הקצר ביותר האפשרי (21 ביוני, [Just Security](#)).

מזכר הבנות נחתם בין האו"ם ומיאנמר בנוגע לשיבת פליטי הרוהינגה למיאנמר ב-6 ביוני נחתם **מזכר הבנות בין סוכנויות או"ם וממשלת מיאנמר**, באשר ליצירת תנאים שיאפשרו את חזרתם מרצון ובאופן בטוח של פליטי הרוהינגה מבנגלדש למיאנמר ואת שילובם מחדש במדינה. מאז אוגוסט 2017, מאות אלפי בני רוהינגה – ברובם מוסלמים, המהווים מיעוט במיאנמר – נמלטו מרדיפה ואלימות בארצם, אל עבר המדינה השכנה בנגלדש. נציג האו"ם הבהיר כי שני התנאים החשובים ביותר לחזרה בטוחה ומרצון של הפליטים הם מתן אזרחות והזכויות הנלוות לה (שכן כיום בני הרוהינגה לא נהנים ממעמד של אזרחים במיאנמר) והפסקת האלימות. בין היתר, מזכר ההבנות יאפשר לסוכנויות האו"ם גישה למקומות מהם נמלטו הפליטים, על מנת שיוכלו לבדוק את התנאים בשטח ולחזק את מסוגלות הרשויות לתמוך בחזרת הפליטים (6 ביוני, [UN](#)).

לקט הידיעות "משפט וביטחון לאומי" מתפרסם אחת לחודש. [צפו בלקטי הידיעות הקודמים](#).

*אם נתקלתם בבעיה בהרשמה, ניתן להירשם על ידי שליחת שם מלא וכתובת דוא"ל ל- liorz@inss.org.il

ניתן למצוא אותנו ב:

© 2017 כל הזכויות שמורות

התכנית למשפט וביטחון לאומי, INSS

המכון למחקרי ביטחון לאומי
רחוב חיים לבנון 40, רמת-אביב, תל-אביב 6997556, ת.ד. 39950
טל': 03-6400400 (שלוחה 475), פקס: 03-7447589
info@inss.org.il

